

Epilepsi pillugu paasissutissat (Noqarluni inukullersarnek)

Allaavik: Videnscenter om Epilepsi

Niaqorlunnerup saniatigut qaratsami innarluutaasartut/ anniaataasartut tulleraat epilepsi. Inuunerup ingerlanerani inuit quliugaangata ataaseq noqarnikuusimasarpoq. Nunani ineriartorfiusuni tamani inoqassuseq isigalugu 1 procent epelipsemik eqqugaasarput taakku soorlu naligaat inuit 55.000 it Danmarkimi.

Epilepsi Kristup inunngunneranili ilisimaneqalersimavoq. Taamanersuarli noqartarnek/ epilepsi sorpassuarnik isumalersorneqartarsimavoq aamma katsorsaariaaseq eqqarsaatigalugu. Diaavulumiit pulaffigineqarnermiit, tarnikkut napparsimanermut, Guutimit pillaatitut, nappaatitut illernartutut allarpassuarnillu isummersorniarneqartarsimavoq.

Epilepsi pillugu isummiussaasarsimasut/ myter.

Ulloq manna tikillugu suli ajoraluartumik epilepsi/ noqartarnek pillugu oqaluttuaqarpoq eqqunngitsunik kisiannili upperineqartartunik, tassalu innarluut pillugu ilisimasakinneq tamakkununga pissutaavoq. Tamakku kingunerisarpaat ajoraluartumik inuit taamatut innarluutillit pitsaannerusumik avatangiisiminnik ikiorneqarnissaraluat pinngitsoortarmat.

Inuit noqartartut noqaraangamik timertik aqussinnaajunnaartarpaat tamatumalu kingunerisarpaa epilepsiillit misigisimalersarmata inuttut nalikinnertut. Taamaattumik pingaartuuvoq paasissallugu noqartarnek tarnikkut nappaataangimmat timikkulli innarluutaalluni.

Malunniutit assigiinngitsut.

Epilepsi / noqartarnek imatut nappaataangilaq, kisiannili malunniutit assigiinngitsut peqqutaasarput tassanngaannaq noqalernermet, taamaasilerneq ilaanni malugineqartarpoq aammalu maluginagu takkuteriataartarluni. Noqartarnek qaratsimiit aallaaveqarpoq, qaratsami ajoqut kinguneqartartoq ilaanni noqarnerup nalaani timimik aqutsisinnaajunnaarnermik aammalu ilaanni noqarnerup nalaani qaatusimajunnaarnermik kinguneqartartoq. Noqarnerit pisarput qaratsap ilaani tassanngaannaq sananeqaatsit ilaanni (celler) ajoqutaasumik pisoqaraangat.

Kikkulluunniit tamarmik noqarsinnaasarput.

Inuppaalussuit inuunermik ingerlanerani ataasiarlutik noqarsinnaasarput. Taamaasineq assigiinngitsunik peqquteqarsinnaasarpoq soorlu tarnikkut uippakajaartoqarsimatillugu imaluunniit sinnakillioortoqarsimatillugu. Tarnikkut ulapinneq imaluunniit uippakajaarneq annertoq inuit ilaasa sapinngilaat ilaasali artortarlugu taamaasillutillu noqarsinnaasarlutik. Tassani noqarsinnaanermut killissaq anguneqarsimasarpoq. Taannalu killeq inummiit inummut assigiinneq ajorpoq ilimagineqarporlu sananeqaatsikkut kingornuttakkat pisuusut.

Inuit kikkulluunniit noqariataarsinnaapput ingammik killissaq qaangerneqarsimagaangat. Kisiannili ilumut epilepsi qartoqarnerseq paasiniassagaanni minnerpaamik marloriarluni noqartoqareersimassaaq. Siullermik misissuinermi paasinarneqassaaq noqarnikoq arlaannik nappaateqarnerseq ingerlaannaq katsorsartariaqartumik. Allamik nappaateqannginneq qulakkeeriarlugu taava aatsaat epilepsimik nappaateqartoqarnerseq pimoorullugu paasinarneqalersarpoq.

Qassinilluunniit ukiullit epilepseqarsinnaapput.

Qassinilluunniit ukiullit noqarsinnaasarput kisiannili akulikinnerusarluni meeqqani 15 it tungaannut ukiulinni aammalu inersimasuni 65 it sinnerlugit ukiulinni. Ilaat inunngorsinnaapput epilepsi pigereerlugu ilaalli inuunermi kingusinnerusukkat atuisuulersarlutik. Ilaasa killilimmik

pigisarpaat allaat katassinnaasarlugu ilaasali inuunertik naallugu pigisarlugu. Pingaaruteqarpoq paasissallugu inuit epilepseqartut tassaannimmata eqqarsartaatsimikkut innarluutillit, sianiitsut imaluunniit akisussaaffimminnik paarsinngitsut. Kikkulluunniit tamarmik epilepseqarsinnaapput / noqartartuusinnaapput, nalinnginnaasumik peroriartortut imaluunniit annertuumik innarluutillit.

Epilepseqarnerup / noqartarnerup tunngavii.

Inuit amerlanerit sooq epilepseqartut paasineqartarpoq. Taakku taaneqartarput epilepseqartut “symptomatisk” imik. Peqqutit ilagisinnaavaat inunnguutsumik qaratsakkut ajoquteqarneq, qaratsami annernerup kingorna kingunerlutsitsinerit, inunngornermi silaannarmik amigaateqarneq, qaratsap iluani tinuneqalerneq, qaratsami aanaartoorneq, imigassamik atuinerlunneq allalluunniit innarluutit assersuutigalugu qaratsami aseruuttoorsimanerit. Allani aamma takuneqarsinnaaneq ajorpoq qaratsap sananeqaataa ajoquteqarnerisooq. Taamatut epilepseqartut taaneqartarput “idiopatiska” taamatut innarluutillit timip arlaannik sananeqaataanik attuumassuteqanngitsumik noqartarput imaluunniit peqqutaasut ilisimaneqaratik. Taamatut noqartartut ilimagineqarpoq noqassutigisaraat qaratsap sulinerani ingerlaartut ilaat pissusissarinngisamik sulillutik ingerlasarmata. Idiopatiskimik taaneqartartumik noqartartut ineriartornerminni/ alliariornerminni innarluut qaangersinnaasarpaat / katassinnaasarpaat.

Noqartarneq / epilepsi kingornuttagaasinnaavoq. Inuiaqatigiinni kingornuttagaanera 1 procentiuvoq. Angajoqqaajusut arlaat epilepseqarsimappat kingornusseriasaarnissaq 4 procentiusarpoq. Angajoqqaat tamarmik epilepseqarsimappata kingorngussisinnaaneq qaffattarpoq 20- 30 procentimut. Marlulissat mannimmiit ataatsimit pisuunngitsut (tveæggede) epilepseqarpata kingornussinissaq 10- 30 procentiuvoq, marlulissalli mannimmit ataatsimeersut (enægget) epilepseqarsimappata kingornussisinnaaneq 80 procentiuvoq.

Sunarpiaq pissutigalugu noqartarneq kingornuttagaanersooq paasilertoruminaatsuuvoq apeqqutaasarlunilu epilepsi/ noqartarneq sorleq pineqarnerisooq. Ilaatigut annikitsumik noqartartut annertusilaartarput 30 procent tikillugu, ingammik angajoqqaat tamarmik taamaattuugaangata kingornussisoqarsinnaasarpooq.

Qanoq isilluni paasineqartarpa.

Innarluut paasineqarsinnaavoq noqartarnernut tunngasunik paasiniaanikkut. Paasiniaanerit EEG (qaratsap sulineranik atortulersorluni paasiniaanikkut) aammalu qaratsamik assiliinerit assersuutigalugu scanning (tarrarsuinikkut) paasiniarneqartarput. Innarluummik aaliangiinninnermi noqartarnerit paasinaqqissaarneqartarput pineqartoq noqartarnera pillugu apersoqqissaarneqartarpoq aammalu noqarnerup nalaani takunnittartut ilanngunneqassallutik. EEG mik misissuineri uuttortarneqartarpoq qaratsap “kallerup innera atorlugu” sulinera. Ledninngeerannguit niaqqumut ikkussuunneqartarput. Niaqqumut meqquteeqqat ikkunneqartarput imaluunniit savimineeppat elektrodecemelerlugit ikkunneqartarput. Aamma ikkunneqarsinnaavoq nasaasaq putoortut atortunik ikkussuivigineqarnikoq. Putut elektrodecemelersorneqartarput.

EEG atorlugu misissuineq kisimi atorneqassanngilaq.

Ilumut epilepsi / noqartarneq nappaatigineqarnerisooq paasiniassallugu ajornakusoorsinnaavoq. Ilaannimi imaattarpoq EEG atorlugu misissuigaluarnermi qarasaq ajoquteqanngitsutut paasineqartarmat killormoortuanillu epilepseeqanngitsup qarasaq pissusissamisunngitsoq paasineqarsinnaasarluni. Taamaattumik EEG atorlugu misissuinerit kisimiitillugit atorneqarneq ajorput. Taamaattumik noqartartup nammineerluni aammalumi ilaquutaasut noqarnermik takunnittartut nassuiaataat pingaaruteqarluinnarput. Noqarneq videokkut immiunneqarsimappat assut iluaqutaassaaq.

Qaratsap tarrarsornissaanut / scannernissaanut peqqutaasarpog paasiniarneqartarmat qaratsami sananeqaatsinik allannortoqarsimanersoq.

Epilepseqarnermi takussutaasartut assigiinneqimmata noqartarnerit allanik peqquteqarsinnaasarpog.

Assersuutigalugu inuk allamut nikissanani isigisaq ataaseq ukkatiinnaleraangagu soorlu silaannarmut isigisutut illuni taava noqarsorineqarsinnaavoq. Immaqa uffa ukkissiinnartoq. Nukinnik noqartoornerit, timimi nammineq aqussinnaanngisamik aalasoqarnera imaluunniit taartittoqaraangat ilaasa noqartoqarsorisarpaat.

Ilaanni aamma inuit epilepseqannikkaluarlutik noqartarmata taamaattumik unitseriarlugit misissuiffiginissaat pisariaqartarpoq ilumut noqartarnermik innarluuteqarsoralugit paasiniarlugu.

Atuuttarnera missingersortarneralu.

Noqartarnej assigiinningsorujussuarmik pisarpoq assigiinningsorpassuarnillu peqquteqartarluni. Taamaattumik suna peqquterpiaanersoq sukumiisumik paasiniarneqartarpoq, taamaasilluni eqqortumik nakorsartinnissaq piniassammat.

Ullumikkut noqartarnerit assigiinningsut aammalu qanga noqartalernej apeqqutaalluni paasineqarsimavoq noqariaatsit assigiinningsut 30 – 40 Ilu akornanni ilisimaneqartut.

Nappaat paasineqaraangat ikiorneqarnissamut siunnersorneqarnissamullu periarfissat arlaqartarput.

Ilisimaneqarlersimavormi noqarnerit assigiinningsut assigiinningsumik katsorsarneqartussaasut.

Aammalu killeqaraluartumik nappaat missiliorneqarsinnaasarmat taamaasilluni nakorsaatissat siunnersuutigineqarsinnaasarpog suussanersut. Tassa imaappog nappaatip nakorsarnissaa ajornanninnerusumik imaluunniit annertunerusumik katsorsarneqarsinnaanersoq aammalu inuuniarnermut qanoq sunniuteqassanersoq siumut naatsorsorneqarsinnaassalluni.

Nappaatip paasineqavinnissaanut aqqut takisinnaasarpog sivisusinnaasarlunilu tassami atuutleqqaarnera kingornalu pisarnerani takussutissat assigiinningsuusarmata. Assersuutigalugu meeraq sivisuumik nappaammik atuereersoq aatsaat kingusinnerusukkut paasineqarsinnaasarpog. Innarluut aaliangersimasumik killilimmik innarluutaanngilaq, assigiinningsumilli atuuttarluni taamaattumik inummiit inummut assigiinningsumik atuuttarpoq. Ilaasa ukiualunnguit atoreerlugu katattarpaat ilaasali ineriartornermikkut ajoqutigisarlugu inuunerullu sinneranut atortarlugu.